

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 2
rörande den av riksdagen antagna lagen om utövandet av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland.

Ålands Landsting har den 15 innevarande juni för erhållande av utlåtande remitterat förenämnda lag till lagutskottet, som i anledning därav tillåter sig anföra följande:

Lagutskottet har genomgått ifrågavarande lag och därvid funnit densamma vara i särskilda avseenden bristfällig, varför lagen, för att motsvara sitt ändamål, bör bliva föremål för ändring och kompletteras med endel närmare bestämmelser för lösningsförfarandet.

Ehuru sålunda § 1 i denna lag är avfattad i översnstämmelse med § 5 i den av riksdagen antagna garantilagen, vilken blivit närmare berörd i betänkandet N:o 1, kan utskottet dock ej underlåta att även i detta sammanhang ytterligare uppehålla sig vid den risk för landskapet som §:ns nuvarande formulering medför.

Uttrycket laga bo och hemvist uti denna § är icke tillfyllest, ty genom att inflytta till Åland och där låta mantalsskriva sig vinner en person laga bo och hemvist därstädes och förty enligt lagrummets ordalydelse även rätt att utan hinder av stadgandena om lösningsrätt till handla sig fastighet på Åland. Enligt lagens anda och mening och garantilagens stadganden om kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landtinget borde dock i detta fall med laga bo och hemvist förstås en sådan rätt, som en person vinner efter att ha varit i fem år oavbrutet bosatt och mantalsskriven i landskapet, enär i motsatt fall bestämmelsen i fråga vore betydelselös. Men då detta lagstadgandet sålunda giver vid handen annat än vad med detsamma borde avses och lagrummet sannolikt i förekommande fall även komme att, åtminstone i överrätt, tolkas efter bokstaven, är avfattningen av denna § redan på denna grund icke betryggande.

Härtill kommer vidare att lagrummet intet stadgar om ett sådant fall, då bolag eller annan sammanslutning förvärvat sig fastighet i landskapet. Man kunde nämligen tänka sig, att personer, som icke oavbrutet i fem år härstädes haft laga bo och hemvist, skulle kringgå bestämmelserna för hindrande av obehörigas fastighetsförvärv genom att bilda bolag, förening eller annan sammanslutning, som sedan oangripbart skulle inköpa fastighet i landskapet. Att märka är även att lagrummets formulering ej ställer något hinder i vägen för utom landskapet verkande bolag eller sammanslutning att härstädes inköpa fastighet - en eventualitet, som utskottet finner i särskild grad farlig. Utan svårighet hade dock lagen kunnat innehålla bestämmelser, som även i detta avseende lämnat befolkningen nödigt skydd.

I stället för uttrycket laga bo och hemvist hade enligt utskottets förmenande i lagen bort användas ett sådant, som ej kan bli föremål för olika tolkning, exempelvis "hembygdsrätt", varmed skulle förstås en sådan rätt, som en person vinner efter det han oavbrutet varit bosatt och mantalsskriven i landskapet. Begreppet hembygdsrätt, vilket enligt utskottets uppfattning vore ett vackert uttryck för sin innebörd, borde emellertid haft sin närmare förklaring i självstyrelselagen eller garantilagen och dessutom i anseende till dess vikt och betydelse uti en skild §. Då härom ingått en närmare tolkning i betänkandet N:o 1, får utskottet därför hänvisa till sagda betänkande.

Härutöver har utskottet funnit önskvärt, att denna § haft ett tillägg, gående ut på att medgiva Landskapsnämnden rätt att på ansökan bevilja enskild, bolag eller sammanslutning tillstånd att utan hinder av lösningsrätten tillhandla sig fastighet i landskapet. Motivet härför vore det, att personer, som kunde tillföra landskapet nya, välbehövlige krafter och sålunda vara till stor nytta för detsamma, skulle draga sig för att inflytta hit med mindre de kunde förvissa sig om rätt att förvärva fastighet i landskapet.

I lösningslagens 2 § säges, att den, som önskar lösa fastighet, skall därom inom en månad från det första uppbudet å köpet meddelas anbud till landshövdingen. Ehuru den sålunda ^{bestämda} ~~staten~~ Föredagar utskottet väl knapp, vore emot densamma mindre att anmärka, em i § tillika ingått en närmare bestämmelse om sättet för tillkännagivandet till allmänheten

om beviljade uppbud å försålda fastigheter i landskapet.

Enligt utskottets tanke hade föreskrift bort ingå därom, att vederbörande domare ålåge att exempelvis inom fjorton dagar efter ett lagtima tings slut insända förteckning ^u meddelade första uppbud till landshövdingen, som sedan oförtövat ägde offentliggöra förteckningen i uti Mariehamns stad utkommande tidning med tillkännagivande, att önskan om att inlösa lösning underkastad fastighet bör inom en månad efter första kungörandet hos landshövdingen anmälas. Såsom känt är, gör nämligen allmänheten sig sällan underkunnig om förenämnda förteckningar, som författningsenligt böra anslås å tingsstäderna. Och ehuru det enligt Kgl. F. om lagfart och börd av jord på landet den 13 juni 1800 åligger domhavande att, innan han från tingsstaden avreser, låta å densamma uppsätta sagda förteckning, äger detta vanligen först långt efteråt rum. Under sådant förhållande bleve det väl regeln att allmänheten först efter den i 2 § angivna anmälningensfristen av en månad finge kännedom om beviljade uppbud å köp, som vore lösning underkastade till följd härav kunde ett flertal köp undgå att bliva föremål för inlösen och därigenom skulle de i §:en åsyftade skyddsåtgärderna ^{r/} för den åländska jordens bevarande i ålänningarnas händer icke bliva effektiva.

Beträffande stadgandet i § 3 har utskottet observerat, att detsamma icke innehåller någon bestämd tid, inom vilken stämning till domstol bör delgivas motparten, för den händelse överenskommelse icke ernås om lösens belopp. Enligt utskottets mening hade för sådan händelse bort bestämmas en frist av förslagsvis en månad, dock med rätt för den lösande att, ifall motparten vid besök tvenne särskilda dagar å fastigheten icke anträffats, en gång kungöra innehållet av stämmingshandlingarna i uti Mariehamn stad utkommande tidning, eller också en skyldighet för vederbörande domhavande att efter det anmälan om ett överenskommande i anfördt avseende ej kunnat träffas, utsätta viss dag för sakens behandling inför domstolen och härtill låta kalla sakegarerne.

Enligt § 5 kunna de i 5 och 7 kapitlen J. B. omförmälda börd- och lösningsrätterna icke göras gällande i de fall, då inlösen av fastighet, som försålts till någon i landskapet hembygdsrätt icke åtnjutande person, förekommer. Bestämmelsen i denna § om avskärande av all rätt till bördstalan och till den talan, som grundar sig på vid ^{nu}erboendes och

nabos rätt, finner utskottet vara obillig och för övrigt ej heller ur andra synpunkter lyckligt funnen. Känt är ju att i regeln den åländska jorden under flera århundraden gått i arv från far till son. Ett avskärande av bördsrätten till sådan fastighet, som är lösning underkastad finner utskottet fördensskull innefatta ett svårt och därjämte omotiverat ingrepp i bestående rättsförhållanden och urgammal åländsk tradition, varför under alla omständigheter lösningsrätten borde vika för den återköpsrätt som enligt gällande lag tillkommer föräldrar eller barn till säljaren.

Emot §§ 6 och 7 har utskottet icke haft något att påminna.

På grund av ovan påpekade, denna lag vidlådande ~~bristf~~ igheter, som förtaga lagen dess avsedda kraft och verkan, finner lagutskottet densamma icke motsvara sitt ändamål, i anledning varav utskottet får fördsammast föreslå:

det Landstinget ville uti avfordrat utlå-
tande förklara sig icke godtaga den av
Riksdagen redan antagna lagen om utövändet
av lösningsrätt vid försäljning av fastig-
het i landskapet Åland samt att Landstin-
get därjämte ville giva lagutskottet i upp-
drag att uppgöra ett förslag till sådan
lag, varom nu är fråga, för att, sedan
Landstinget godkänt densamma, i motionsväg
överstyras till Regeringen att av Riksdagen
i den ordning 60 § lantdagsordningen före-
skriver antagas.

Carl Björkman

Torsten Rothberg Johannes Eriksson

Arthur Gylling Robert Rosenblad.

Mariehamn den 27 juni 1922.

LAGUTSKOTTETS skrivelse till Landstinget
angående ändrad lydelse av slutklämman i ut-
skottets betänkande N:o 2 rörande lagen om
utövandet av lösningsrätt vid försäljning
av fastighet i landskapet Åland.

Då Lagutskottet först idag varit i tillfälle att taga del av ordalydel-
sen i Republikens Presidents skrivelse av den 1 innevarande juni, med vil-
ken ovannämnda lag ankom till Landstinget, får utskottet i avfordrat utlä-
tande föreslå:

dels

det Landstinget ville i svarsskrivelse
till Republikens President förklara sig
icke kunna godtaga den av Riksdagen redan
antagna lagen om utövandet av lösnings-
rätt vid försäljning av fastighet i land-
skapet samt

dels

att Landstinget därjämte ville giva Lag-
utskottet i uppdrag att utarbeta ett för-
slag till sådan lag, varom nu är fråga,
för att, sedan Landstinget godkänt detsam-
ma, i motionsväg överstyras till Regerin-
gen att av Riksdagen i den ordning 60 §
i lantdagsordningen föreskriver antagas.

Mariehamn, den 6 juli 1922.